

värr ofta nog på en del håll förbises, är att så noggranna uppgifter som möjligt böra insamlas och antecknas såväl om föremålets härkomst och användning som dess öfriga historia. Vidare böra alla föremålen numreras och noggrant förtecknas. Det är nog godt och väl att en gammal sak räddas undan förstörelse, men sker det utan anteckningar, blifva föremålen ofta ganska värdelösa, och den vetenskapliga undersökningen försvåras. För att rätt kunna sköta en dylik samling är det en synnerlig god hjälp, ja en nödvändighet att sätta sig i förbindelse med ett större museum, att studera dess samlingar och sätta sig in i dess arbetsmetoder. Det museum, som härvidlag har de största förutsättningarna och den bästa hjälpen att lämna, är helt naturligt Nordiska Museet, som ju är centralpunkten för vår folkkunskap. Ett bygdemuseums uppgift är att på hemortens mark och i dess naturomgifning skapa en så trogen bild som möjligt af det gångna lifvet inom den bygd det representerar, att samla sådana föremål som belysa just den bygdens förhållanden. Många likartade föremål af samma slag höra sålunda ej hemma i ett bygdemuseum. Såsom det minsta möjliga verksamhetsområdet för ett museum med verklig utsikt att kunna motsvara denna benämning måste man väl anse landskapet; bygdemuseet bör heller icke vara ett museum i ordets häfdvunna betydelse utan ett »fornhem» eller såsom i Gagnef en »minnesstuga».

Louise Hagberg.

Några afbildningar af fiskredskap i gamla handskrifter.

Medd. af C. M. Stenbock.

1.

Oaktadt fig. 1 och 2 här nedan förut ett par gånger varit återgifna, har det ansetts lämpligt att ånyo fästa uppmärksamheten på dem, dels för deras höga ålders skull — de äro bortåt ett halft årtusende gamla —, dels för att ha jämförelsematerialet samladt på ett håll.

Vidstående figurer äro tagna ur en i midten af 1400-talet skriven lagcodex, där snart sagdt på hvar enda sida upptill initialer äro utsirade med allahanda ornament. De äro af utomordentligt

kulturhistoriskt intresse och ha också då och då lämnat illustrativa bidrag till arbeten af detta slag, men vänta alltjämt på en konsthistoriskt förfaren mans värdesättning.¹

Här intresserar närmast att söka handskriftens ursprung, då ju därmed sammanhänger den viktiga frågan hvar förebilderna till dessa afbildade fiskredskap ha funnits. Om man går baklänges, så kan handskriftens historia i stora drag framställas så: Kungl. Bibliotekets egendom har den varit sedan den år 1884 öfverlämnats som gåfva från Kalmar gymnasibibliotek; dit har den blifvit skänkt år 1827; — på 1600-talet finnes manuskriptet i Finland. Proveniensens kan följas ännu längre bort i tiden. Volymen har nämligen främst ett kalendarium, hvars annotationer gifva stödjepunkter vid bestämmandet af dess nationalitet:²

20 jan. *Sancti henrici episcopi et martyris totum duplex*

17 jun. *Dedicatio ecclesie aboensis totum duplex*

18 jun. *Translatio sancti henrici totum duplex*

Dessa tre helgdagar af första ordningen — totum duplex — och för öfrigt hela anordningen i kalendariet visa otvetydigt att kalendariet varit afsedt för kyrkligt bruk i Finland. Med afseende på hufvudhandskriften med de utsirade initialerna, lagtexten, kan däremot för dess ursprung naturligtvis däraf ingenting slutas, helst som denna text är af annan hand. Är den skriven i Finland? Frågan kan för närvarande ej besvaras tillfyllestgörande, innan en närmare undersökning inledts. Jag vill dock framdraga följande. Utan sammanhang med texten i öfrigt läses ett disticon, som måhända antyder att handskriftens ursprung är att söka på annat håll än i det landskap, där den fanns, när verserna skrefvos. Någon åldersskillnad mellan handstilen i verserna och hufvudhandskriften torde icke kunna påvisas. Här talas om en budbärare som kommit, men icke återvändt.

F 104: *Nuncius est missus et non est ille reuersus
portat quid petit, tamen non ille redit.*

¹ Jfr H. Hildebrand, Bidrag till Svenska Medeltidens Konsthistoria (Antiquarisk Tidskrift för Sverige, del 3 s. 164).

² Lektor A. Lindhagen har haft vänligheten fästa min uppmärksamhet därpå.

Hvart handskriften med all sannolikhet kommit, torde framgå af det föregående. Men hvarifrån? Lektor Natanael Beckman har påpekat för mig att i slutet af hufvudhandskriften, af samma hand som

Fig. 1. Pulsnot.

förvaras i Kungl. Biblioteket, och som bland antikvitetsarkivets papper är signerad Fc 6. Hela denna handskriftsgrupp, Fc, J. H. Rhezelii

Fig. 2. Mjärde.¹

Upplands Fornminnesförening i år börjat utgifva.)

Jonas Haquini Rhezelius har alldeles i förbigående midt ibland runstenar och kyrkoafbildningar i denna kladd antecknad följande:

¹ Strömmjärde af garn med lyftbygel, sannolikt för laxfångst. Träväggen som synes är en pata, fördämning, i hvars öppning mjärden placeras.

denna, finnas anteckningar, hvilka handla om »rodzēns wthskyld». Detta skulle ju närmast peka mot Uppland.

2.

»Effter Höge och nådigeste Öfverhetens nådighe befalning, fullmacht och instruktion» hade Jonas Haquini Rhezelius år 1634 företagit en resa till Öland i arkeologiskt syfte. Han hemförde en kladd, som ännu

bevarade anteckningar, är ett vördnadsbjudande monument af högt värde från 1600-talets kulturarbete här i landet. (Om denna kladd har jag haft tillfälle att lämna några kortfattade notiser i »Meddelanden från Östergötlands Fornminnesförening 1912.» Af samme man, är också den antikvariska resa, som

Öfver det som namnet som
 om det på öar och öar.

Öfver det som namnet som
 om det på öar och öar.
 Öfver det som namnet som
 om det på öar och öar.
 Öfver det som namnet som
 om det på öar och öar.

Öfver det som namnet som
 om det på öar och öar.
 Öfver det som namnet som
 om det på öar och öar.
 Öfver det som namnet som
 om det på öar och öar.
 Öfver det som namnet som
 om det på öar och öar.

Öfver det som namnet som

Öfver det som namnet som
 om det på öar och öar.
 Öfver det som namnet som
 om det på öar och öar.
 Öfver det som namnet som
 om det på öar och öar.

Öfver det som namnet som

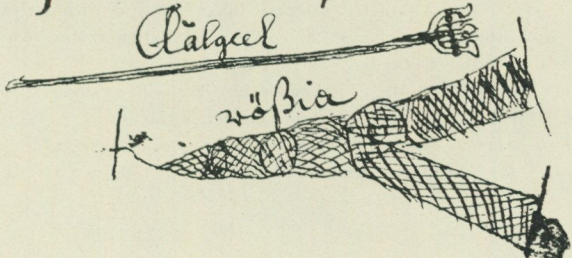

Fig. 3. Rhezelli anteckning.

Fiskeredskapz namn som brukas på ölan och Småland.

Skiöter eller garn som ströming tagz

medh (fig.)

Törske snöre (fig.) och wefuen och säncke

Håmer¹ taga the ål medh är så giordt

Glijpar² är giord som en ryssia (fig.) och merder.

Brukas mäst på west sijdan på öland.

Garn eler båsgrabbe som skiötar³ bindz

vthi är så giordh (fig.)

Trä som håller skiöten och strengen kallas läte⁴.

Maskebjt eller näthöök

Boteknif⁵ och bindnål⁶ (fig.)

Skötkyfwa⁷ eller hors

Item Grijmnät⁸ (fig.) Geddor, abbor

och sijk och annat

Harkar som tagz ål medh är nytt mön- (?)

ster att sänke medh (fig.)

brukas lijka som en ror medh ökior på

¹/₂ famens diup.

Item liustra om nätterne medh tyre

och liusträ så giordt (fig.)

Laxkistor i Ema ström

Ålgool. liuster (fig.)

Ålen leker i ett gräs he-

ter hötter, där skulle the

tagan när som porlar i gräset, detta

¹ *håmer*. Jfr ritning af en ålhomma Ekman, Norrl. jakt o. fiske s. 363 o. 364.

² *glijp* = draghåf. Linder, Anteckningar från S. Møre s. 58.

³ *sköte*, m. sillnät. N. Linder, Ant. fr. Böda, Öland (Interf. ex. af L:s afh. Allm. s. Møre, 1867).

⁴ *lät:e* n. b. f. lätet = flöte till sillgarn längs teln. N. Linder, Ant. fr. N. Möckleby, Öland. (L:s anteckn.-b. nr 3, s. 20) »Trä som håller sköten och strengen kallas läte» R. (träet som håller flytande — strengen = teln).

⁵ *boteknif*. Jfr »byggknif», I. Arwidsson, Strömmingsfiske, Upps. 1913, s. 55.

⁶ *bindnål*. Jfr I. Arwidsson, Strömmingsfiske, s. 55.

⁷ *skötkyfwa*. Jfr skötklyva. Arwidsson, Strömmingsfiske, s. 55.

⁸ *grijmnät*. Jfr Arwidsson, grimma s. 39, 40 o. flerstädes. Jfr Ekman s. 304, 312.

brukas alenast i salt sion eij anorst.

(fig.) kräsiärn¹

(fig.) Laggiärn² at gröpa medh för botn.

Aålgol

rössia

(fig.)

(fig.)

Utdrag ur äldre litteratur.

Fångst af vildbin.

För vidare utredning af den intressanta frågan, huru fångst af vildbin i forna tider tillgick,³ intagas här följande två utdrag:

Peder Månssons skrifter utgifna af R. Geete, i Samlingar utg. af Svenska fornskrift-sällskapet, h. 143, Stockholm 1913: Peder Månssons Bondakonst (förf. i början af 1500-talet), kap. 160.

Wpleta Bij. Hwar som ärw stora skogha thär plägha gärna wara wil bij, Wm morgonen bittidha säth tik widher nokoth wathn j skogenom oc aktha wm mangh bij komma tith til wathnit, komma tith ey mangh bij tha är tekn ath thär ärw ey mangh bj j them skoghenom, Än komma the mangh thaa lethä them wp j swa mattho, Försth är pröffwandis wm the ärw längdan ath komne, Haff tilblotta färgo j eth horn, oc aff henne sät merke pa the bin som komma til wathnith ath drikka, swa kenner tw them tha the komma j gen oc merk wm the länge ärw bortha Thy ärw the snare tha bo the thär när j skogenom, oc fölg äpter tith the flyga oc lethä them wp, Är the langth bortho hema the letis swa, Tak ena stora rör skärandis aff eth stykke swa ath hon är täth pa badha ändhana, oc pa sidona skär eth hol oc thär dräp jn honagh oc lägh thär widher wathnith oc när bin kenna thet söta honagith krypa the jn j rörena, oc när tw ser mangh bj wara jn krwpin tak strax före holith mädh fingrenom oc släp eth bij wth aktandis hwarth thet flygher oc tith gak

¹ *kräsiärn.* Jfr Arwidsson fig. 44, 45, 48, 49 (text s. 67).

² *laggiärn.* Jfr *laggen, kringskärningsknif*, Arwidsson s. 66.

³ Jfr Fataburen 1913, s. 183.